

Matrius i sistemes d'equacions

Definició. Una matriu amb m columnes i n fil·les ($m \times n$) és una expressió de la forma

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix}$$

on $a_{ij} \in R$.

Exemples:

- $A = \begin{pmatrix} 2 & 3 \\ -2 & 8 \end{pmatrix}$ matriu 2×2 .
- $B = \begin{pmatrix} 4 & 21 & 10 \\ -2 & 5 & 9 \end{pmatrix}$ matriu 3×2 .
- $C = \begin{pmatrix} 5 & 2 \\ 6 & 1 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$ matriu 2×3 .

Trobem diversos tipus de matrius, així per exemple trobem:

- **Matrius quadrades.** Són aquelles matrius que tenen el mateix nombre de fil·les que de columnes:

$$\begin{pmatrix} 5 & 8 \\ -11 & 9 \end{pmatrix} \text{ matriu quadrada d'ordre 2.}$$

$$\begin{pmatrix} 5 & 6 & -3 \\ 5 & 4 & 2 \\ 12 & -10 & 7 \end{pmatrix} \text{ matriu quadrada d'ordre 3.}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & 9 & 7 & -2 \\ 5 & 3 & -1 & 3 \\ 4 & 4 & 8 & 2 \\ 2 & 1 & 9 & 3 \end{pmatrix} \text{ matriu quadrada d'ordre 4.}$$

- **Matrius triangulars superior.** Són aquelles matrius tals que $a_{ij} = 0$ si $i > j$.

$$\begin{pmatrix} 5 & 6 & -3 \\ 0 & 4 & 2 \\ 0 & 0 & 7 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & 9 & 7 & -2 \\ 0 & 3 & -1 & 3 \\ 0 & 0 & 8 & 2 \\ 0 & 0 & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

- **Matrius triangulars inferior.** Són aquelles matrius tals que $a_{ij} = 0$ si $j > i$.

$$\begin{pmatrix} 5 & 0 & 0 \\ 5 & 4 & 0 \\ 12 & -10 & 7 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & 0 & 0 & 0 \\ 5 & 3 & 0 & 0 \\ 4 & 4 & 8 & 0 \\ 2 & 1 & 9 & 3 \end{pmatrix}$$

- **Matrius diagonals.** Són aquelles matrius quadrades tals que $a_{ij} = 0$ si $j \neq i$.

$$\begin{pmatrix} 5 & 0 & 0 \\ 0 & 4 & 0 \\ 0 & 0 & 7 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 3 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 8 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

- **Matrius simètriques.** Són aquelles matrius quadrades tals que $a_{ij} = a_{ji}$.

$$\begin{pmatrix} 5 & 8 & 9 \\ 8 & 4 & 7 \\ 9 & 7 & 7 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & 5 & 3 & 1 \\ 5 & 3 & 2 & 4 \\ 3 & 2 & 8 & 0 \\ 1 & 4 & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

- **Matrius antisimètriques.** Són aquelles matrius quadrades tals que $a_{ij} = -a_{ji}$.

$$\begin{pmatrix} 5 & 8 & 9 \\ -8 & 4 & 7 \\ -9 & -7 & 7 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 6 & -5 & -3 & -1 \\ 5 & 3 & -2 & -4 \\ 3 & 2 & 8 & 0 \\ 1 & 4 & 0 & 3 \end{pmatrix}$$

- **Matrius nul·les.** Són aquelles matrius tals que $a_{ij} = 0$.
- **Matrius identitats.** Són aquelles matrius quadrades tals que $a_{ij} = 0$ si $j \neq i$ mentre que $a_{ii} = 1$.

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

Aquesta matriu es nota per Id.

- Donada una matriu quadrada A definim ${}^tA$ com aquell matriu que resulta de canviar les files per les columnes.

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix} \rightarrow {}^tA = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{21} & \dots & a_{n1} \\ a_{12} & a_{22} & \dots & a_{n2} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{1n} & a_{2n} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix}.$$

Operacions amb matrius

Donades dues matrius $n \times m$ de la forma

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} \quad i \quad B = \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1n} \\ b_{21} & b_{22} & \dots & b_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ b_{m1} & b_{m2} & \dots & b_{mn} \end{pmatrix}$$

podem definir les següents operacions:

- **Suma de matrius:**

$$\begin{aligned}
 A + B &= \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1n} \\ b_{21} & b_{22} & \dots & b_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ b_{m1} & b_{m2} & \dots & b_{mn} \end{pmatrix} = \\
 &= \begin{pmatrix} a_{11} + b_{11} & a_{12} + b_{12} & \dots & a_{1n} + b_{1n} \\ a_{21} + b_{21} & a_{22} + b_{22} & \dots & a_{2n} + b_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} + b_{m1} & a_{m2} + b_{m2} & \dots & a_{mn} + b_{mn} \end{pmatrix}
 \end{aligned}$$

- **Diferència de matrius:**

$$\begin{aligned}
 A - B &= \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1n} \\ b_{21} & b_{22} & \dots & b_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ b_{m1} & b_{m2} & \dots & b_{mn} \end{pmatrix} = \\
 &= \begin{pmatrix} a_{11} - b_{11} & a_{12} - b_{12} & \dots & a_{1n} - b_{1n} \\ a_{21} - b_{21} & a_{22} - b_{22} & \dots & a_{2n} - b_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} - b_{m1} & a_{m2} - b_{m2} & \dots & a_{mn} - b_{mn} \end{pmatrix}
 \end{aligned}$$

- **Producte d'una matriu per un escalar:**

$$k \cdot A = k \cdot \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} k \cdot a_{11} & k \cdot a_{12} & \dots & k \cdot a_{1n} \\ k \cdot a_{21} & k \cdot a_{22} & \dots & k \cdot a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ k \cdot a_{m1} & k \cdot a_{m2} & \dots & k \cdot a_{mn} \end{pmatrix}$$

Aquestes tres operacions verifiquent les següents propietats per qualsevols A,B,C matrius i k i m nombre reals:

- $A+B=B+A$ (commutativa).
- $A+(B+C)=(A+B)+C$ (associativa).
- $A+(0)=(0)+A=A$ (element neutre de la suma).
- $A+(-A)=(-A)+A=(0)$ (element oposat de la suma).

- $k \cdot (A+B) = k \cdot A + k \cdot B$.
- $(k+m) \cdot A = k \cdot A + m \cdot A$.
- $(k \cdot m) \cdot A = k \cdot (m \cdot A)$.
- $1 \cdot A = A$.

Observació: Amb aquestes propietats es diu que el conjunt de les matrius $n \times m$ amb les operacions suma i producte per escalar és un espai vectorial sobre els nombres reals.

- **Producte de matrius:** Siguin dues matrius

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} \quad i \quad B = \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1p} \\ b_{21} & b_{22} & \dots & b_{2p} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ b_{n1} & b_{n2} & \dots & b_{np} \end{pmatrix}$$

amb A que té el mateix nombre de columnes que B de fil·les. Aleshores definim

$$A \cdot B = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1p} \\ b_{21} & b_{22} & \dots & b_{2p} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ b_{n1} & b_{n2} & \dots & b_{np} \end{pmatrix} =$$

$$= \begin{pmatrix} c_{11} & c_{12} & \dots & c_{1n} \\ c_{21} & c_{22} & \dots & c_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ c_{m1} & c_{m2} & \dots & c_{mn} \end{pmatrix}$$

essent $c_{ij} = \sum_{k=1}^n a_{ik} \cdot b_{kj}$.

Exemples:

- $\begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 6 & 8 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \cdot 5 + 3 \cdot 6 & 1 \cdot 7 + 3 \cdot 8 \\ 2 \cdot 5 + 4 \cdot 6 & 2 \cdot 7 + 4 \cdot 8 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 23 & 31 \\ 34 & 46 \end{pmatrix}$.

$$\bullet \begin{pmatrix} 1 & 4 & 7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 6 & 9 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 10 & 13 & 16 \\ 11 & 14 & 17 \\ 12 & 15 & 18 \end{pmatrix} =$$

$$\begin{pmatrix} 1 \cdot 10 + 4 \cdot 11 + 7 \cdot 12 & 1 \cdot 13 + 4 \cdot 14 + 7 \cdot 15 & 1 \cdot 16 + 4 \cdot 17 + 7 \cdot 18 \\ 2 \cdot 10 + 5 \cdot 11 + 8 \cdot 12 & 2 \cdot 13 + 5 \cdot 14 + 8 \cdot 15 & 2 \cdot 16 + 5 \cdot 17 + 8 \cdot 18 \\ 3 \cdot 10 + 6 \cdot 11 + 9 \cdot 12 & 3 \cdot 13 + 6 \cdot 14 + 9 \cdot 15 & 3 \cdot 16 + 6 \cdot 17 + 9 \cdot 18 \end{pmatrix}$$

Les propietats més importants del producte per matrius A, B i C compatibles amb el producte són:

- $A \cdot (B \cdot C) = (A \cdot B) \cdot C$ (propietat associativa).
- $A \cdot \text{Id} = \text{Id} \cdot A = A$ (neutre del producte).
- $A \cdot (B + C) = A \cdot B + A \cdot C$ (propietat distributiva).
- $(A + B) \cdot C = A \cdot C + B \cdot C$ (propietat distributiva).

Observem amb un exemple, però que la propietat commutativa no existeix:

$$\bullet \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 2 \\ 1 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 \cdot 5 + 1 \cdot 1 & 1 \cdot 2 + 1 \cdot 3 \\ 2 \cdot 5 + 4 \cdot 1 & 2 \cdot 2 + 4 \cdot 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 6 & 5 \\ 14 & 16 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet \begin{pmatrix} 5 & 2 \\ 1 & 3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \cdot 1 + 2 \cdot 2 & 5 \cdot 1 + 2 \cdot 4 \\ 1 \cdot 1 + 3 \cdot 2 & 1 \cdot 1 + 3 \cdot 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 9 & 13 \\ 7 & 13 \end{pmatrix}.$$

Observem també que no tenim en principi tampoc l'existència d'element invers respecte del producte és a dir l'existència d'una matriu B tal que $A \cdot B = B \cdot A = \text{Id}$. De fet per matrius quadrades hi haurà cassos en que tindrem matriu inversa i cassos en que no.

Exemple: Sigui A la matriu $A = \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ 0 & 5 \end{pmatrix}$. Calcula la matriu A^{-1} .

$$\bullet \begin{pmatrix} 3 & 2 \\ 5 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} a & c \\ b & d \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$\rightarrow \begin{pmatrix} 3a+2b & 3c+2d \\ 5a & 5c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} \rightarrow \begin{cases} 3a+2b=1 \\ 5a=0 \\ 3c+2d=0 \\ 5c=0 \end{cases} \rightarrow \text{I les solucions per}$$

aquest sistema són $a=0$, $b=\frac{1}{2}$, $c=\frac{1}{3}$ i $d=\frac{-3}{10}$.

Per tant $A^{-1} = \begin{pmatrix} 0 & \frac{1}{3} \\ \frac{1}{2} & \frac{-3}{10} \end{pmatrix}$.

Determinants d'una matriu quadrada

1. Donada una matriu quadrada d'ordre 2, $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{pmatrix}$ definim el seu de-

terminant com $\det A = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{vmatrix} = a_{11} \cdot a_{22} - a_{21} \cdot a_{12}$.

2. Donada una matriu quadrada d'ordre 3, $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix}$ definim el

seu determinant com

$$\det A = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = a_{11} \cdot \begin{vmatrix} a_{22} & a_{23} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} - a_{21} \cdot \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} \\ a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} + a_{31} \cdot \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} \\ a_{22} & a_{23} \end{vmatrix}.$$

3. Donada una matriu quadrada d'ordre 4, $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix}$ definim

el seu determinant de forma anàloga al cas anterior és a dir

$$\det A = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{vmatrix} = a_{11} \cdot \begin{vmatrix} a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{vmatrix} - a_{21} \cdot \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{vmatrix} + a_{31} \cdot \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{vmatrix} - a_{41} \cdot \begin{vmatrix} a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{32} & a_{33} & a_{34} \end{vmatrix}$$

4. Donada una matriu quadrada d'ordre n definim el seu determinant fixada una columna com $\det A = \sum_{i=1}^n a_{ji} \cdot A_{ji} \cdot (-1)^{j+i}$ essent A_{ji} el determinant que surt d'eliminar la fil·la i i la columna ji respectivament.

Exemples:

- $\begin{bmatrix} 8 & 5 \\ 1 & 2 \end{bmatrix} = 8 \cdot 2 - 1 \cdot 5 = 11.$
- $\begin{bmatrix} 2 & 5 & -2 \\ 1 & 1 & 4 \\ 3 & 4 & 3 \end{bmatrix} = 2 \cdot \begin{bmatrix} 1 & 4 \\ 4 & 3 \end{bmatrix} - 1 \cdot \begin{bmatrix} 5 & -2 \\ 4 & 3 \end{bmatrix} + 3 \cdot \begin{bmatrix} 5 & -2 \\ 1 & 4 \end{bmatrix} = -26 - 23 + 66 = 17.$
- $\begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 3 & 5 & 1 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} = 1 \cdot \begin{bmatrix} 5 & 1 \\ 1 & 8 \end{bmatrix} - 3 \cdot \begin{bmatrix} 4 & 2 \\ 1 & 8 \end{bmatrix} + 2 \cdot \begin{bmatrix} 4 & 2 \\ 5 & 1 \end{bmatrix} = 39 - 90 - 12 = -63.$
- $\begin{bmatrix} 3 & 1 & 3 & 0 \\ 1 & 2 & 1 & 3 \\ 0 & 4 & 2 & 0 \\ 0 & 5 & 1 & 2 \end{bmatrix} = 3 \cdot \begin{bmatrix} 2 & 1 & 3 \\ 4 & 2 & 0 \\ 5 & 1 & 2 \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} 1 & 3 & 0 \\ 4 & 2 & 0 \\ 5 & 1 & 2 \end{bmatrix} = 3 \cdot (-18) - 1 \cdot (-20) = -34.$

Propietats dels determinants

1. Si tots els elements d'una fila o una columna es descomponen en dos sumands, el seu determinant és la suma de dos determinants que tenen en aquesta filera o columna el primer i el segon sumands, respectivament, i a les altres tenen els mateixos elements que el determinant inicial.

- $\begin{bmatrix} 3+5 & 5 \\ 2+4 & 2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 3 & 5 \\ 2 & 2 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 5 & 5 \\ 4 & 2 \end{bmatrix}.$
- $\begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 3+6 & 5-6 & 1+8 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 3 & 5 & 1 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 6 & -6 & 8 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix}.$

2. Si es multipliquen tots els elements d'una filera o una columna d'una matriu quadrada per un nombre, el determinant queda multiplicat per aquest nombre.

$$\bullet \begin{bmatrix} 2 \cdot 5 & 5 \\ 2 \cdot 4 & 2 \end{bmatrix} = 2 \cdot \begin{bmatrix} 5 & 5 \\ 4 & 2 \end{bmatrix}.$$

$$\bullet \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 2 \cdot 9 & 2 \cdot 6 & 2 \cdot 8 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} = 2 \cdot \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 9 & 6 & 8 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix}.$$

3. Donades dues matrius A i B quadrades nxn aleshores $\det(A \cdot B) = \det(A) \cdot \det(B)$ mentre que $\det({}^t A) = \det(A)$.
4. Si intercanviem dues fileres o dues columnes d'una matriu quadrada el determinant d'aquesta última matriu és el mateix que el de la primera però canviat de signe.

$$\bullet \begin{bmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 3 & 5 & 1 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} = - \begin{bmatrix} 3 & 5 & 1 \\ 1 & 4 & 2 \\ 2 & 1 & 8 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 5 & 3 & 2 \\ 4 & 1 & 8 \\ 1 & 2 & 8 \end{bmatrix} = - \begin{bmatrix} 1 & 2 & 8 \\ 4 & 1 & 8 \\ 5 & 3 & 2 \end{bmatrix}.$$

5. Si una matriu quadrada té una filera o una columna amb tots els elements nuls, el seu determinant és 0.

$$\bullet \begin{bmatrix} 1 & 4 & 0 \\ 3 & 5 & 0 \\ 2 & 1 & 0 \end{bmatrix} = 0.$$

6. Si una filera o una columna d'una matriu quadrada és una combinació lineal de la resta de fileres o columnes aleshores el seu determinant és 0.

$$\bullet \begin{bmatrix} 2 & 3 & 5 \\ 1 & 8 & 4 \\ 6 & 9 & 15 \end{bmatrix} = 0 \text{ ja que } F_3 = 3 \cdot F_1 + 0 \cdot F_2.$$

$$\bullet \begin{bmatrix} 2 & 3 & 5 \\ 1 & 8 & 4 \\ 3 & 11 & 9 \end{bmatrix} = 0 \text{ ja que } F_3 = F_1 + F_2.$$

$$\bullet \begin{bmatrix} 2 & 3 & 7 \\ 1 & 4 & 6 \\ 6 & 2 & 14 \end{bmatrix} = 0 \text{ ja que } C_3 = 2 \cdot C_1 + C_2.$$

7. Si una filera o una columna d'una matriu quadrada se'n suma una altra de paral·lela multiplicada per un nombre el seu determinant no varia.

pdfMachine

A pdf writer that produces quality PDF files with ease!

Produce quality PDF files in seconds and preserve the integrity of your original documents. Compatible across nearly all Windows platforms, if you can print from a windows application you can use pdfMachine.

Get yours now!

cular la seva inversa.

- $\det(A)=1\cdot 7+2\cdot 2=11\neq 0.$

- Trasposem la matriu trasposta de $A \rightarrow {}^tA = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 4 & 1 & 1 \\ 2 & 1 & 8 \end{pmatrix}$

- Calculem l'anomenada matriu dels adjunts de la trasposta $\rightarrow$

$$\text{adj}({}^tA) = \begin{pmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 8 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 4 & 1 \\ 2 & 8 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 4 & 1 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} \\ -\begin{bmatrix} 0 & 2 \\ 1 & 8 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 8 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} \\ \begin{bmatrix} 0 & 2 \\ 1 & 1 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 4 & 1 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 4 & 1 \end{bmatrix} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7 & -30 & 2 \\ 2 & 4 & -1 \\ -2 & 7 & 1 \end{pmatrix}$$

- Finalment $A^{-1} = \frac{\text{adj}({}^tA)}{\det A} = \frac{\begin{pmatrix} 7 & -30 & 2 \\ 2 & 4 & -1 \\ -2 & 7 & 1 \end{pmatrix}}{11} = \begin{pmatrix} \frac{7}{11} & \frac{-30}{11} & \frac{2}{11} \\ \frac{2}{11} & \frac{4}{11} & \frac{-1}{11} \\ \frac{-2}{11} & \frac{7}{11} & \frac{1}{11} \end{pmatrix}.$

- Comprovem-ho : $\begin{pmatrix} 1 & 4 & 2 \\ 0 & 1 & 1 \\ 2 & 1 & 8 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} \frac{7}{11} & \frac{-30}{11} & \frac{2}{11} \\ \frac{2}{11} & \frac{4}{11} & \frac{-1}{11} \\ \frac{-2}{11} & \frac{7}{11} & \frac{1}{11} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$

Exemple 2:

Sigui $A = \begin{pmatrix} 3 & 4 & 2 \\ 1 & 0 & 1 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix}$ anem a calcular la seva inversa.

- $\det(A)=3\cdot 0-1\cdot 4+2\cdot 4=4\neq 0.$

- Trasposem la matriu trasposta de $A \rightarrow {}^tA = \begin{pmatrix} 3 & 1 & 2 \\ 4 & 0 & 0 \\ 2 & 1 & 1 \end{pmatrix}$

- Calculem l'anomenada matriu dels adjunts de la trasposta $\rightarrow$

$$\text{adj}({}^tA) = \begin{pmatrix} \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 1 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 4 & 0 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 4 & 0 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} \\ -\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 1 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 3 & 1 \\ 2 & 1 \end{bmatrix} \\ \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 0 & 0 \end{bmatrix} & -\begin{bmatrix} 3 & 2 \\ 4 & 0 \end{bmatrix} & \begin{bmatrix} 3 & 1 \\ 4 & 0 \end{bmatrix} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & -4 & 4 \\ 1 & -1 & -1 \\ 0 & 8 & -4 \end{pmatrix}$$

$$4. \text{ Finalment } A^{-1} = \frac{\text{adj}({}^tA)}{\det A} = \frac{\begin{pmatrix} 0 & -4 & 4 \\ 1 & -1 & -1 \\ 0 & 8 & -4 \end{pmatrix}}{4} = \begin{pmatrix} 0 & -1 & 1 \\ \frac{1}{4} & \frac{-1}{4} & \frac{-1}{4} \\ 0 & 2 & -1 \end{pmatrix}.$$

$$5. \text{ Comprovem-ho: } \begin{pmatrix} 3 & 4 & 2 \\ 1 & 0 & 1 \\ 2 & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 0 & -1 & 1 \\ \frac{1}{4} & \frac{-1}{4} & \frac{-1}{4} \\ 0 & 2 & -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

Exemple 3:

Signi $A = \begin{pmatrix} 3 & 4 & 7 \\ 1 & 0 & 1 \\ 2 & 0 & 2 \end{pmatrix}$ anem a calcular la seva inversa.

$$1. \det(A) = 3 \cdot 0 - 1 \cdot 8 + 2 \cdot 4 = 0.$$

Per tant aquesta matriu no té inversa.

En resum per tal de calcular la inversa d'una matriu quadrada A cal realitzar els següents passos:

1. Calculem el determinant de la matriu A , si aquest determinant és 0 aleshores la matriu inversa no existirà i per tant no podrem continuar.
2. Fem la trasposta d' $A \rightarrow {}^tA$.
3. Fem la matriu adjunta d' $A \rightarrow \text{adj}({}^tA)$.
4. Finalment $A^{-1} = \frac{\text{adj}({}^tA)}{\det A}$.

Exercicis resolts

Exercici 1. Siguin $A = \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix}$ i $B = \begin{pmatrix} 5 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \\ 6 & 4 & 3 \end{pmatrix}$ troba i calcula $2A+4B$, $3A-2B$, $A \cdot B$, $B \cdot A$, A^2 , A^{-1} .

$$\bullet 2 \cdot \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} + 4 \cdot \begin{pmatrix} 5 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \\ 6 & 4 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 15 & 10 & -6 \\ 0 & 22 & 14 \\ 18 & 20 & 20 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet 3 \cdot \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} - 2 \cdot \begin{pmatrix} 5 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \\ 6 & 4 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & -1 & -1 \\ -5 & 9 & 5 \\ 0 & -2 & 6 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 5 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \\ 6 & 4 & 3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 10 & 5 & -4 \\ 13 & 23 & 18 \\ 46 & 30 & 12 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet \begin{pmatrix} 5 & 2 & -1 \\ 1 & 3 & 2 \\ 6 & 4 & 3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 7 & 13 & -3 \\ 5 & 20 & 16 \\ 20 & 32 & 18 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 & 6 & -4 \\ -4 & 29 & 29 \\ 24 & 22 & 18 \end{pmatrix}.$$

$$\bullet \text{Matriu inversa d'A: } \begin{pmatrix} 3 & 1 & -1 \\ -2 & 5 & 3 \\ 4 & 2 & 4 \end{pmatrix} \rightarrow \det A = 2 \neq 0 \rightarrow$$

$$A^{\text{adj}} = \begin{pmatrix} 5 & 3 & -2 & 3 & -2 & 5 \\ 2 & 4 & -4 & 4 & 4 & 2 \\ -1 & -1 & 3 & -1 & -3 & 1 \\ -2 & 4 & 4 & 4 & -4 & 2 \\ 1 & -1 & 3 & -1 & 3 & 1 \\ 5 & 3 & -2 & 3 & -2 & 5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 14 & 20 & 24 \\ -6 & 16 & -2 \\ 8 & -7 & 17 \end{pmatrix} \rightarrow$$

$$(A^{\text{adj}})^t = \begin{pmatrix} 14 & -6 & 8 \\ -6 & 16 & -7 \\ 24 & -2 & 17 \end{pmatrix} \rightarrow A^{-1} = \begin{pmatrix} 7 & -3 & 4 \\ -3 & 8 & -7/2 \\ 12 & -1 & 17/2 \end{pmatrix}.$$

Exercici 2. Sigui $A = \begin{pmatrix} 4 & 5 & -1 \\ -3 & -4 & 1 \\ -3 & -4 & 0 \end{pmatrix}$ troba A^2 , A^3 , A^{228} .

$$\bullet A^2 = \begin{pmatrix} 4 & 5 & -1 \\ -3 & -4 & 1 \\ -3 & -4 & 0 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 4 & 5 & -1 \\ -3 & -4 & 1 \\ -3 & -4 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 & 4 & 1 \\ -3 & -3 & -1 \\ 0 & 1 & -1 \end{pmatrix}.$$

$$A^3 = A^2 \cdot A = \begin{pmatrix} 4 & 4 & 1 \\ -3 & -3 & -1 \\ 0 & 1 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 4 & 5 & -1 \\ -3 & -4 & 1 \\ -3 & -4 & 0 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

$$\text{Per tant com que } A^{228} = A^{76 \cdot 3 + 0} = (A^3)^{76} = (\text{Id})^{76} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}.$$

Exercici 3. Siguin $A = \begin{pmatrix} 3 & -4 \\ 2 & -3 \end{pmatrix}$ i $B = \begin{pmatrix} a & b \\ 0 & c \end{pmatrix}$ troba els valors de a , b i c per tal que $A \cdot B = B \cdot A$.

$$\bullet A \cdot B = \begin{pmatrix} 3 & -4 \\ 2 & -3 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} a & b \\ 0 & c \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3a & 3b-4c \\ 2a & 2b-3c \end{pmatrix}$$

$$B \cdot A = \begin{pmatrix} a & b \\ 0 & c \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 & -4 \\ 2 & -3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3a+2b & -4a-3b \\ 2c & -3c \end{pmatrix}$$

$$\text{Aleshores } \begin{cases} 3a+2b=3a \\ 3b-4c=-4a-3b \\ 2a=2c \\ 2b-3c=-3c \end{cases} \rightarrow \begin{cases} b=0 \\ a=c \\ a=c \\ b=0 \end{cases}.$$

Exercici 4. Donada la matriu $A = \begin{pmatrix} p & 0 & 0 \\ 1 & p & 1 \\ 1 & 0 & p-1 \end{pmatrix}$

1. Troba el valor de p pel qual A té inversa.

2. Pel valor $P=2$ troba la matriu inversa.

3. Resol el sistema $\begin{cases} px=1 \\ x+py+z=3 \\ x+(p-1)z=4 \end{cases}$ per $p=2$ seguint el mètode de la matriu inversa.

- Per tal que A tingui inversa cal que el seu determinant sigui diferent de 0,

$$\text{per tant tindrem } \begin{bmatrix} p & 0 & 0 \\ 1 & p & 1 \\ 1 & 0 & p-1 \end{bmatrix} = 0 \rightarrow p^2 \cdot (p-1) = 0 \rightarrow \begin{cases} p=0 \\ p=1 \end{cases} .$$

Per tant existirà inversa sempre que $p \neq 0, 1$.

$$\text{Per } p=2 \text{ la matriu que haurem de fer la inversa serà } A = \begin{pmatrix} 2 & 0 & 0 \\ 1 & 2 & 1 \\ 1 & 0 & 1 \end{pmatrix} \rightarrow$$

$\det A = 4 \rightarrow$

$$A^{\text{adj}} = \begin{pmatrix} 2 & 1 & -1 & 1 & 1 & 2 \\ 0 & 1 & -1 & 1 & 1 & 0 \\ -0 & 0 & 2 & 0 & -2 & 0 \\ -0 & 1 & 1 & 1 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 0 & 2 & 0 \\ 2 & 1 & -1 & 1 & 1 & 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 & 0 & -2 \\ 0 & 2 & 0 \\ 0 & -2 & 4 \end{pmatrix} \rightarrow$$

$$(A^{\text{adj}})^t = \begin{pmatrix} 2 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & -2 \\ -2 & 0 & 4 \end{pmatrix} \rightarrow A^{-1} = \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & 0 & 0 \\ 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} \\ -\frac{1}{2} & 0 & 1 \end{pmatrix} .$$

$$\text{El sistema per tant que tindrem serà } \begin{cases} 2x=1 \\ x+2y+z=3 \\ x+z=4 \end{cases} \rightarrow$$

$$\begin{pmatrix} x \\ y \\ z \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & 0 & 0 \\ 0 & \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} \\ -\frac{1}{2} & 0 & 1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \\ 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{1}{2} \\ \frac{-1}{2} \\ \frac{7}{2} \end{pmatrix}$$

Exercici 4. Calcula $\begin{bmatrix} x & x+1 & x+2 \\ x & x+3 & x+4 \\ x & x+5 & x+6 \end{bmatrix}$.

$$\bullet \begin{bmatrix} x & x+1 & x+2 \\ x & x+3 & x+4 \\ x & x+5 & x+6 \end{bmatrix} \stackrel{F_2-F_1}{F_3-F_1} \begin{bmatrix} x & x+1 & x+2 \\ 0 & 2 & 2 \\ 0 & 4 & 4 \end{bmatrix} = 0 .$$

Exercicis per resoldre

1. Considerem les matrius $A = \begin{pmatrix} a+2 & 1 \\ 2 & b \end{pmatrix}$, $B = \begin{pmatrix} 2b+1 & 1 \\ 2 & a+b \end{pmatrix}$ troba els valors d'a i b sabent que $A=B$.

2. Donades les matrius

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 4 \\ 3 & 7 & 5 \\ -2 & 8 & -3 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 3 & 5 & 1 \\ 2 & -1 & 4 \\ -6 & 2 & -2 \end{pmatrix}, C = \begin{pmatrix} 5 & 4 & -2 \\ 4 & 3 & -4 \\ 3 & -2 & 0 \end{pmatrix}$$

calcula:

- $A+2B-5C$.
- $3 \cdot A+4^t C$.
- $A \cdot B$.
- $B \cdot A$.
- $A \cdot C$.
- $A \cdot B+A \cdot C$.
- $A \cdot (B+C)$.
- ${}^t A \cdot {}^t B$
- ${}^t (B \cdot A)$.

3. Troba els valors d'a,b,c per tal que les matrius següents siguin simètriques:

$$\bullet \begin{pmatrix} 1 & 8 & 9 \\ a & 7 & c \\ b & 8 & -3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} a & a+b \\ a-b & b \end{pmatrix}.$$

4. Siguin $A = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 0 & 2 \end{pmatrix}$, $B = \begin{pmatrix} 3 & 4 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$. Resol l'equació $3 \cdot (X-A) = 2 \cdot (X+B)$.

5. Calcula $A \cdot B$, ${}^t A \cdot {}^t B$ essent $A = \begin{pmatrix} 2 & 9 & 4 \\ 1 & -2 & 5 \end{pmatrix}$ i $B = \begin{pmatrix} 3 & -3 \\ 2 & 2 \\ 9 & 5 \end{pmatrix}$.

6. Calcula el determinant de les matrius A, B, C de l'exercici 2.

7. Donada la matriu $A = \begin{pmatrix} 4 & 5 & -1 \\ -3 & -4 & 1 \\ -3 & -4 & 0 \end{pmatrix}$ calcula A^2 , A^3 i A^{58} , A^{157} .

8. Calcula el valor dels següents determinants

- $\begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 9 & 2 \end{bmatrix}$.

- $\begin{bmatrix} 8 & -1 & 3 \\ 3 & -4 & 2 \\ 2 & 2 & 4 \end{bmatrix}$

- $\begin{bmatrix} 1 & -2 & 1 & 2 \\ 2 & 3 & 3 & 2 \\ 5 & 4 & 2 & 3 \\ 2 & 5 & 4 & 5 \end{bmatrix}$

- $\begin{bmatrix} 6 & -2 & 4 & 1 \\ 4 & 3 & 3 & 0 \\ 5 & 9 & 2 & -1 \\ 2 & 5 & -4 & 5 \end{bmatrix}$

9. Resol la següent equació $\begin{bmatrix} a & 1 & -1 \\ -a & a-1 & 0 \\ -1 & -2 & a+1 \end{bmatrix} = 0$.

10. Calcula la inversa de les següents matrius

- $\begin{pmatrix} 3 & 2 \\ 4 & 9 \end{pmatrix}$

- $\begin{pmatrix} 8 & -1 & 3 \\ 3 & -4 & 2 \\ 2 & 2 & 4 \end{pmatrix}$

- $\begin{pmatrix} 2 & -1 & 1 \\ 3 & -2 & 2 \\ 0 & 7 & 1 \end{pmatrix}$

- $\begin{pmatrix} 2 & -1 & 1 \\ 3 & -2 & 1 \\ 0 & 7 & 7 \end{pmatrix}$